

Tekst van David Herpoelaert opgesteld naar aanleiding van de intercarteldag te Kortrijk op zaterdag 19 mei :

Een smakelijke woordensoep brouwen op papier, de achterkant van de tong.

Men heeft ons slechts een korte interventie toebedeeld. Dit betekent dat ik nauwelijks het imposante werk van Heidegger *Sein und Zeit* enig recht kan aandoen. Daarom kan ik dan ook slechts met ingehouden en bescheiden adem spreken over de ervaringen die ik opdeed tijdens de dinsdagavonden, die ons samenbrachten rond te tekst.

Misschien ligt er een kleine afrekening in de titel verscholen, gestuwd door het onbehaaglijk gevoel waarmee de auteur van *Sein und Zeit* de lezer mee opzadelt.

De volgende denkparagraaf vloeide uit de vorige gedachte : moest ik een korte genese geven van de manier waarop een onbekende, onbeminde auteur, binnen het samenzijn rond zijn tekst gestalte krijgt, dan had ik al een eerste vulling voor de tekst. En als ik me dan vooral toespits op de problemen en provocaties die Heidegger tijdens de discussies uitlokt, dan denk ik misschien zelfs iets interessant te brengen. Terwijl ik dit alles zelfs in de geest van Heidegger, die zijn eerste hoofdstuk van zijn werk wijdt aan de noodzaak om de ontologische vraag naar de zin van het zijn te stellen, minder opportunistisch kan koppelen aan de vraag naar de zin van het cartel.

‘Een briefje ter aankondiging van een duel’, zo wordt in het etymologische woordenboek het concept cartel beschreven. Vandaag de dag binden we de strijd aan met geschriften, die zich door hun hermetische karakter niet lenen voor vluchtige consumptie. Degens en pistolen zijn vervangen door retoriek en woorden, woorden waarmee we t.o.v. de Ander toch op één of andere manier in de roos wensen te schieten.

Dat we er soms naast zitten of losse flodders lossen, spreekt voor zich. Men kan immers niet altijd het vizier juist afstellen, zeker wanneer het een historisch beladen persoon betreft die handelingen gesteld heeft en ‘foute mensen’ geïnspireerd.

Vanuit het heden zal men hem, en dat kan nu het Heideggeriaanse Men worden, zeker nooit een medaille voor politiek correct denken toekennen. Op papier toch niet althans. Het Men is het neutrum, het ontplooit onopvallend en onzichtbaar zijn eigenlijke dictatuur. We genieten en amuseren ons zoals Men geniet, we lezen, zien en oordelen over literatuur zoals Men ziet en oordeelt. Maar we trekken ons ook terug uit de grote massa, zoals Men zich terugtrekt. We vinden aanstootgevend wat Men aanstootgevend vindt. Het Men dicteert volgens Heidegger de zijnswijze van de alledaagsheid. Het was altijd Men en toch kan gezegd worden dat het niemand was. In de alledaagsheid gebeurt het meeste door iets of iemand waarvan we moeten zeggen : het was niemand. De ‘ontlasting’ leert ons de les van Heidegger.

Toch is dat één van de aspecten die mijns inziens kunnen leiden tot een verraderlijke manier van lezen. Met de botte pen van de moraal onderstreept men iedere zinspeling op dat trauma van de geschiedenis, waardoor men er enkel op uit is de desbetreffende auteur te beschuldigen of te verontschuldigen. Alsof de tekst slechts kan gelezen worden in het kwadrant van de

evenementen uit die tijd waaruit hij voortvloeit. Als lezers en geschoolde analytici beseffen we die dwaling wel, maar een zekere ambivalentie blijft nazinderen.

Daarom voelden we ons genoodzaakt om de persoon los van zijn creatie te beschouwen, al was het maar om bij de tekst te blijven. Een beslissing die we vanuit het hedendaags- correcte dwangdenken moeten nemen, omdat we ook maar een exponent van dit denken zijn.

Daarnaast was er ook de noodzaak om zijn werk met eerbied te behandelen omdat Heidegger de humus geschapen heeft voor vele denkbloeiwijzen.

Maar via die idealiserende gedachte stranden we aan bij een nog groter probleem, een probleem dat zelfs in het hart van de vraag naar de zin van het cartel kan doordringen. Het betreft het probleem van de recuperatie en recyclage van het denken.

Wat bedoel ik? Het klinkt onzinnig te stellen dat Lacan door een lacaniaan gerecupereerd wordt. Maar toch gebeurt het. Denk aan Moyaert die in Leuven een impotent Jezus- beeld aan Lacans visie op de sublimatie koppelt, of aan Mooij, die de Lacaniaanse linguï stiek binnen de dwangbuis van de hermeneutiek torst. Ik zeg dit omdat ik in Gent iets anders geleerd heb. Het gaat m.a.w. om politiek, één van die drie onmogelijke beroepen van Freud. Onderwijs dus. Met Heidegger is de recuperatie nog meer hilarisch. Fascisten gaan lustig uit zijn geschriften plukken om hun verdroogde geesten wat fleur bij te brengen, oubollige vrijzinnigen huwelijken Heideggers 'geworpenheid' uit aan hun idee van autonomie, christenen zien in het tegemoet treden van de Ander Levinas' dodenmasker en ten slotte hebben we Sartre, de dief, die een existentiële salonfilosofie van de vrijheid opgebouwd heeft, terend op de premissen van Sein und Zeit. (Trouwens, Heidegger heeft in zijn brief aan het humanisme heel geprononceerd afstand genomen van de term existentialisme.)

Naast het creëren van de figuur Heidegger binnen de biografische gegevens heb ik vooral deze zaken geleerd : 'weetjes.'

Kan een cartel een halt toeroepen aan al die hoerierij? Kunnen we als lezers vermijden dat de weerbarstige tekst, die een symfonie van neologismen aan elkaar knoopt, losweekt en kruislings over elkaar legt, niet aan een bepaalde zienswijze of politiek opgehangen wordt? Dat vraag ik me af, maar het antwoord laat op zich wachten.

Wat kan men verwachten van een intertekstuele samenkomst van verschillende geesten die hun gedachten laten stromen over een gepresenteerde woordenbrij? Inzicht, loutering of Aha-Erlebnissen zijn slechts epifenomenen die spelen binnen een sprekende dialoog.

Waar zijn we dan naar op zoek? Waarheid? Heeft zij een gelaat of valt zij ons toe? Waarheid heeft mijn inziens een structuur van fictie, die vanuit overdrachtelijk zwangere redenen best tot haar recht komt in teksten. Maar wat is dan het wezen of het bestaansrecht van die waarheid? Wat is m.a.w. die tijdloze kennis die immuun is aan het tijdelijke interval waarin we verkeren? De vraag is of die vereeuwigde grafzerken, wat boeken eigenlijk zijn, hun geldigheid kunnen handhaven in een veranderende tijd. De tijd staat niet stil, literatuur wel, en betekenissen die toegekend worden aan de woorden, hun verwijzende krachten, staan evenmin stil, ze kabbelen verder in het 'panta rei' van het bestaan.

In gezelschap laten we de tekst spreken, ieder lid van het cartel is een klankbord dat zich door een ander, steeds doublet van het zelf, laat beluisteren. Maar is ook een medium dat vanuit zijn eigen belevenissen, zijn intieme semantiek via voor- en klankbeelden een greep tracht te krijgen op het onbegrip dat provocerend vanuit de tekst oprijst.

In tegenstelling tot de kuur, kan het weten niet onder de breukstreep geparkeerd worden, maar is het weten wel de motor, die een vraag stelt geleid vanuit het veronderstelde antwoord. Stelt men als werkhypothese de vraag : ‘wat is er van het onbewuste in het denken van Heidegger’, dan stelt men die vraag vanuit de kwelling van het onmiddellijke. Maar wat ontbreekt? Kunnen we ons losmaken van die vooringenomenheid die altijd een schaduw wordt vanaf het moment dat we het bij de kraag grijpen. Het is niet alleen het oudste graf, maar in elk ding de voelbaar frisse nieuwt. Kunnen we uiteindelijk verrassen wat zo resoluut geofferd is en wat we slechts kunnen terugvinden door het te verwerpen? Kunnen we misschien verhelderen wat er op het spel staat in deze strijd? Kunnen we misschien het gevecht van de oorspongen naar de achterhoede verbannen, parkeren?

In het spreken over de tekst, in het verwijzend toekennen van betekenissen en in het verdiepend interpreteren, wordt het verleden in een hedendaagse herinnering verkleed, waardoor het heden bekleed wordt met nieuwe betekenissen. Spreken is herinneren in gezelschap, een smeekbede aan het Compromis, die de discursieve prestaties en de reducerende projecten in het denken over een auteur, een tekst, een muze, kracht bijzet.

Dit compromis staat echter de meerlagigheid van de betekenisverlening, de fragmentering van de duiding in de weg. Wat ontsnapt aan de heersende discours is de singulariteit, de nooit vastliggende betekenis- betekenaars verhouding en de onmacht van het tekensysteem.

Het compromis is een gezondmaking die aan verslaving grenst en die in de zelfverslaving van allen de ideale vrijwaring van de vrijheid ziet. Terwijl in die vrijwaring, in die waarheid, een mislukking schuilt. In deze elementen van de vorming, de noties en de namen, is er een leugen en tezelfdertijd een hoop die ons toevertrouwt aan een hiernamaals van illusie of aan een toekomst zonder dood, of aan een logica zonder gevaar; het is misschien het verraad van een diepere hoop waarvan de poëzie, het schrijven ons moet leren bevestigen.

Een pertinente verwerping van het statische, pacificerende discours staat voor een pleidooi voor het onophoudelijk in vraag stellen, het contesteren van een vast gesternte .

De taak van de filosofie en de psychoanalyse is de onmeetbaarheid van het denken en het gezegde te overkomen, zodat de ethische relatie, de verantwoordelijkheid, dan toch kan worden gezegd. Dit wordt geïllustreerd met het volgende citaat van Heidegger : het is heilzamer voor het denken om in het bevreedende rond te dwalen dan zich in het verstandelijke vast te ankeren. (Es ist Heilsamer für das Denken wenn es im Befremdlichen wandert, statt sich im Verständlichen einzurichten.) Dit heeft te maken met zijn vaststelling dat de zwakte van het denken in vier zinnen gezegd kan worden.

1. Denken brengt geen kennis zoals de wetenschap dit doet.
2. Denken produceert geen bruikbare praktische wijsheid
3. Denken lost geen kosmische raadsels op
4. Denken geeft ons niet direct de kracht om te handelen

Deze kritiek op de fundamentele premissen van het westerse denken, samen met de kritiek op de zaligverklaring van de rede, zijn rechtstreeks gekoppeld aan de doorleefde ervaring van het reële. De vraag naar de zin kunnen we slechts stellen, met onze rug tegen de muur van een doodlopende straat, waar enkel de rust overblijft om achterom te turen.

Ook wij, op onze beurt, hadden onze reservaties tegenover Heideggers ontologische fixaties, die geen ruimte laten voor de singulariteit en de doorleefde ervaring. Die ontologische vooronderstellingen stijgen als rookpluimen uit de open plek in het bos. Gehuld in een zacht bedje van vers mos teert de heimwee immers op de vruchteloze bosbodem. Symptoom hiervoor is zijn eigen mislukte liefdesrelatie met Hannah Arendt.

Het fatum, onze schikgodin, werpt een prille zonnestraal op de ochtendlijke gedachte van das Geschikt. We kunnen niet onderuit onze voorafbepaalde bestemming volgens Heidegger. Onontkoombaar worden we de mogelijkheden die we zijn. Gelaten staren we naar de diepte van het bos, we zijn geworpen om te lijden. Enkel de open plek, waarop we ons huis van 'de-taal' bouwen, kan ons verwarmen.

Reacties of commentaar :

David Herpoelaert
Koolkapperstraat 23A
9000 Gent